

Rafael Masó en còmic

Text > JORDI CASALS

L'escriptor Josep Pastells i el notaire Iván García, que ja havien treballat plegats a *Ferrater Mora, filòsof*, tornen a formar tandem per narrar-nos, en vinyetes, una biografia de qui va ser polític, activista cultural i membre destacat de la societat gironina; a més d'arquitecte, és clar. Dibueixada a tinta negra, documentada amb rigor i amb un ritme amè i àgil, és una magnífica oportunitat per apropar-se a la figura del creador noucentista.

El còmic comença en l'actualitat, quan una família —amb *cameo* inclòs del guionista— es disposa a sopar. En acabar l'àpat, el nen demana a la mare que li expliqui un conte per anar a dormir, però no vol cap aventura de nans, gegants, llops o bruixes. El que vol és que li expliqui, altre cop, la història del besavi, que no és cap altre que Rafael Masó. Des d'aquest encertat punt de vista familiar, el guió posa la lupa en tres aspectes: el vessant més personal i familiar, el d'home públic, i l'arquitectònic i artístic.

Masó, geni i figura, va ser una personalitat importantíssima en el seu temps. Implicat en la política i amb aptituds per a les arts, va ser molt més que un arquitecte. A més de participar en diferents publicacions i revistes,

va ser membre fundador de la Societat Athenea per al foment de les arts —l'edifici on se n'ubicà la seu també va ser obra seva. Però no sols dissenyava edificis, sinó que també pintava i escrivia, i fins i tot va guanyar premis en els Jocs Florals de Girona més d'una vegada. Com a polític, es va relacionar amb les Joventuts i amb Acció Catalana, i va arribar a ser regidor de l'Ajuntament de Girona.

Tot aquest activisme cultural i polític queda recollit magistralment a l'obra, que, a més de fer una radiografia de la vida cultural gironina de començament de segle, retrata un reguitzell de primeres espases modernistes i noucentistes, com ara Gaudí, Torres i Bages, Puig i Cadafalch, Prudenci Bertrana, Carles Rahola, Eugeni d'Ors, Miquel de Palol, Joan Solà...

El seu perfil humà —home de família, pare de set fills, catòlic, tradicionalista i catalanista— s'explica a través de diverses anècdotes. Una de les més entranyables relata la lluita de dos joves enamorats —Rafael Masó i Esperança Bru— digna d'una novel·la per entregues, fins que la parella aconsegueix que el pare de la núvia autoritzi el matrimoni.

Tot i que hi trobem paisatges de moltes ciutats europees, la protagonista de

PASTELLS, JOSEP; GARCÍA, IVÁN.
Rafael Masó, arquitecte. Girona:
Llibres del Segle, 2022. 48 p.

Rafael Masó, arquitecte és la província i la ciutat de Girona. A més de les seves reformes i creacions arquitectòniques, hi apareixen espais emblemàtics de la ciutat, com la Catedral, Sant Fèlix o la plaça del Vi, sempre dibuixats amb molt realisme i detall.

En definitiva, un còmic fet amb talent i ofici, de lectura amena, al qual es pot aplicar la màxima horaciana del *prodesse et delectare* —ensenyar i fer gaudir. Amable, políticament correcte, sense cap estirabot i força conservador, és doncs un fidel reflex de com va ser el seu protagonista.

La indefectible persistència del passat

Text > LAURA REIXACH

Hi ha llibres que contenen el germen d'un milió d'històries, llibres que ens satisfan la curiositat en relació amb uns personatges i amb uns esdeveniments concrets, però que en deixen d'altres, tan sucosos o més, en el tinter, i només ens en donen a tastar uns pocs paràgrafs. A *Tot passa dues vegades*, Pilar Francès ens submergeix, amb una prosa que flueix sense entrebancs, en una d'aquestes narracions omnívores. El relat de Francès, premiat amb el cinquè Premi Empordà de Novel·la, és un

d'aquests que ho abracen tot però que, malgrat aquest agosarat atreviment, està embastat i cosit amb notable ofici i enginy. Gràcies a això, les seves gairebé tres-centes pàgines s'engoleixen amb la mateixa facilitat i delit que hom es cruspeix una presa de xocolata. Un plaer que augmenta, si hom és de les comarques gironines o n'és un bon coneixedor, perquè l'autora transmuta en matèria literària un reguitzell de personatges, espais i localitats d'aquestes contrades amb una provada solvència en la riquesa i la documentació de de-

talls. Un empelt en aquesta primera novel·la de ficció de Francès, el del rigor documental, que és fruit de la trajectòria prèvia de l'autora en temes de memòria històrica, com prova la novel·la testimonial *Quan calmin els mals vents* sobre la biografia del seu avi patern, un mariner republicà exiliat a França.

El conreu del conte per part de l'autora també traspua a *Tot passa dues vegades*, així com el coneixement de recursos literaris per dotar la narració d'una fluïdesa que encadena les

La brevetat i el detall

Text > MIREIA LLEÓ

Coltells va ser escrit l'any 1997 després d'una estada de tres anys a Berlín. Es tracta d'un conjunt de cent seixanta-set quartetes de versos heptasíl·labs com un únic poema. Amb un domini més que demostrat del llenguatge, la poesia d'Enric Casasses, autor d'una vintena llarga de llibres, transita ben a prop de l'oralitat. La poesia, en general, sempre hauria d'anar de bracet amb la paraula dita en veu alta, i mai no hauria de perdre aquesta condició intrínseca. L'entonació és l'essència i la paraula és dita amb la veu clara. En el cas de Casasses, són uns versos que només de llegir-los ja s'escampen per l'aire, i la dicció els acaba de fer créixer, els projecta enmig de la plaça, o dins d'un bosc, o dalt d'un cim. I amb la llibertat de pensament de l'autor, ens evoquen altres temps, de trobadors i músics; de filòsofs i teòrics de l'art. Aquesta poesia té el do de la brevetat i del detall, d'anar al fons de la idea, d'estar a prop de la filosofia sense, potser, haver-s'ho proposat. I també és germana de la cançó, poua de les fonts populars, genuïnes, amb un llenguatge clar i una manera de dir incisiva, així com del surrealisme. Hi ha temes variats, com ara l'amorós, la natura, la societat i les relacions humanes, la denúncia i la mirada crítica.

«Què em preguntes si t'estimo | ni si no t'estimo més, | si soc el que em socarrimo | com si no em socarrimés? | Què em preguntes si t'estimo | ni si no t'estimo més? | Que penses que te m'arrimo | com si no te m'arrimés?»

En el pròleg inicial, Casasses fa una proclama del sentit més anàrquic i personal del que és la creació artística, la llibertat de pensament i la necessitat de vèncer les opinions falses: «L'error és l'únic indicatiu i la nostra existència és l'única investigació que només podrà avançar destruint les pistes [...] no tinguis vergonya davant ningú».

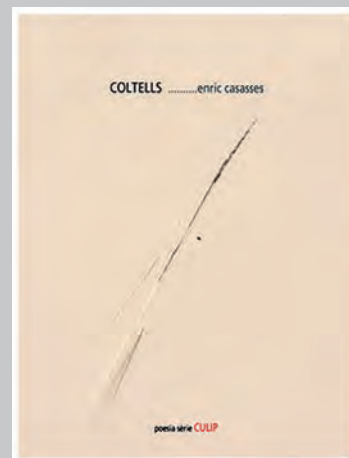
«Cadenes tot el que neix | cadenes la policia | i cadenes tu mateix | per la puta gelosia.» «No tinguis vergonya davant ningú per la estimada | la cançó que hem de cantar | no té lletra ni tornada.»

A les notes del final, Casasses ens mostra la seva carta de navegació personal i ens cita fets, manifestacions i autors tan diversos com la cobla popular, Orfeu, Pitàgores, Roís de Corella, Julio Salinas, els seus pares, Albrecht Dürer, William Saroyan, Max Jacob, Ramon Llull, Carles Fages de Climent, Joan de la Creu, William Blake, els remences o Diògenes Laerci, entre d'altres. Casasses també ha conreat la traducció d'obres esparses de molts i diversos autors. I és en aquest saber fer poètic que

diferents històries que, a mesura que avança el relat, van lligant el passat amb el present. Un present de rabiosa contemporaneïtat, com demostra el fet d'esmentar Xavier Grasset entrevistant l'escriptora Clara Ventura, una de les dues protagonistes de l'obra de Francès, al programa *Més 324*. Ventura és la persona a qui Margot Sunyer, galerista de la ciutat de Girona i coprotagonista de la novel·la, proposa escriure les memòries de la seva família, els reputats ebenistes de Casa Sunyer, el punt d'inici d'aquesta història que ens

fa adonar de la persistència del passat en el present.

De la Margot i la Clara, n'arribarem a saber moltes coses, així com dels esdeveniments més crucials que marquen la vida d'ambdues, però en aquesta ben tramada *Tot passa dues vegades* l'autora ens escatima el plaer d'aprofundir en les vicissituds i els caràcters d'alguns membres de la família Sunyer que donarien per a una saga novel·lística prou extensa i embriagadora. Potser un dia d'aquests Francès s'hi animarà i farà bo això que tot passa dues vegades.

CASASSES, Enric. *Coltells*. Girona: Llibres del Segle, 2022. 109 p.

l'autor ens atrapa amb aquests poemes curts, precisos i breus com el ganivet que es clava després de travessar l'aire. És el pinyol de la paraula, és enlairar-se sense prejudicis, és la depuració de la llengua i del pensament.

«I l'ull desvetllat desvetlla | guerra a mort al cloroform | que qui molt estima vetlla | i qui poc estima dorm. | El seny del foc de l'artista | és l'aigua que cou l'arròs | és la pedra electricista | que empalma el mestral del cos. | La nit de camps a través | fins a l'alba a la cruïlla | de saliva i ametllers | a l'altra punta de l'illa.»

FRANCÈS, Pilar. *Tot passa dues vegades*. Figueres: Brau Edicions, 2022. 288 p.